

Keski-Suomen hyvinvointialue

Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien
asumispalveluiden myöntämisen perusteet
1.7.2025 alkaen

Sisällys

1. Yleistä	3
2. Tuettu asuminen	4
2.1. Tuetun asumisen myöntämisen perusteet:	4
3. Yhteisöllinen asuminen	5
3.1. Yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet:	6
4. Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	6
4.1. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteet:	7
5. Tilapäinen asuminen	8

1. Yleistä

Aikuisten sosiaalipalvelut järjestää asumispalveluita sosiaalihuoltolain (1301/2014) 21 §:n mukaan yli 18-vuotiaille mielenterveys- ja päihdekuntoutujille, jotka tarvitsevat tukea asumisessaan. Tuen tarve johtuu asumisen vaarantumisesta ja arjen hallinnan heikentymisestä. Aikuisten sosiaalipalveluiden mielenterveys- ja päihdekuntoutujille tarkoitetut asumispalvelut ovat tuettua asumista, yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista sekä tilapäistä asumista.

Asumispalvelut ovat kuntouttavia ja tavoitteellisia. Asiakkaan asumispalveluiden tarve näkyy toimintakyvyn pitkäkestoisena alentumana. Hoidon ja huolenpidon tarve on kohonnut mielenterveys- ja/tai päihdeongelman vuoksi. Asumispalvelujen tarve ei johdu hoivan tarpeesta, somaattisesta sairaudesta, fyysisen toimintakyvyn rajoitteesta eikä ikääntymisestä johtuvista syistä (esim. muistisairaus).

Asiakkaan asumispalvelujen tarvetta, yksilöllisesti asetettujen tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Palveluita järjestetään sekä ostopalveluina että omana toimintana. Yhteisölliseen asumiseen tai ympärivuorokautiseen palveluasumiseen hakeutuminen on mahdollista, jos muut kevyemmät itsenäistä asumista ja arkea turvaavat tukitoimet ja palvelut on kokeiltu ja todettu riittämättömiksi. Kotona asumista tukevat palvelut ovat ensisijaisia asiakkaan palveluyksikköön muuttoa edellyttäviin palveluihin nähden.

Asumispalvelulla tuetaan tavoitteellisesti ja kokonaisvaltaisesti asiakkaan toimintakykyä, itsenäistä arjessa pärjäämistä ja yhteiskuntaan osallistumista. Työskentely perustuu kuntouttavaan, valmentavaan ja ihmisen osallisuutta ja itsemääräämistä korostavaan työotteeseen. Tavoitteena on, että asumispalvelujen tarve on määräaikaista ja ihmistä tuetaan mahdollisimman itsenäiseen asumiseen ja elämään.

Asumispalveluiden piiriin hakeutuminen on mahdollista, jos ihminen tarvitsee mielenterveyden ongelmien tai päihteiden käytön vuoksi tukea useilla arjen eri osa-alueilla, kuten asunnosta huolehtimisessa, kodin ulkopuolisessa asioinnissa, talouden hallinnassa, hoitosuhteisiin ja kuntoutuspalveluihin kiinnittymisessä, lääkehoidossa eikä asiakkaan tilannetta saada kohennettua riittävästi pelkästään terveydenhuollon palvelujen keinoin.

Asumispalveluilla ei korvata hoito- ja kuntoutuspalveluja. Sekä asumispalveluita että hoito- ja kuntoutuspalveluita järjestetään asiakkaalle yksilöllisen tarpeen mukaan ja tuetaan niihin hakeutumista ja niihin kiinnittymistä.

Asukkaalta edellytetään sitoutumista yhdessä sovittuihin tavoitteisiin, väkivallattomuuteen ja päihitteettömissä asumispalveluissa päihitteettömyyteen sekä asumisyksikön yhdessä asukkaiden kanssa laadittuihin sääntöihin koko asumisjakson ajan.

2. Tuettu asuminen

Tuettu asuminen on sosiaalihuoltolain 21 a §:n mukainen palvelu. Tuetulla asumisella tarkoitetaan itsenäistä asumista, jota tuetaan sosiaaliohjauksella. Asuminen tapahtuu yleensä normaaliin asuntokantaan kuuluvassa asunnossa. Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäisessä asumisessa tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä.

Tuetulla asumisella tuetaan ihmisen asumista ja arjessa pärjäämistä erilaisin ohjauksellisin keinoin. Ihmistä tuetaan yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti niissä asioissa, jotka vaarantavat hänen itsenäistä asumistaan ja elämässä selviytymistään. Tuki voi olla muun muassa kotiaskareiden harjoittelemista, itsenäistä taloudenhallintaa ja asioiden hoitamista tai päivärytmin opettelua. Tuen avulla voidaan myös vähentää tai ehkäistä raskaamman tuen ja hoidon tarvetta.

Tuettu asuminen ei korvaa asiakkaan hoitosuhdetta, terveydenhuollon palveluja, kotihoidon palveluja eikä mahdollisia asiakkaan tarvitsemia tukipalveluja kuten kuljetus-, ruoka-, siivous- ym. erikseen hankittavia palveluja. Tuetun asumisen asiakkaalle voidaan järjestää myös muita sosiaalipalveluja näitä koskevien säännösten mukaisesti, jos palvelut katsotaan tarpeellisiksi asiakkaalle tehtävän palvelutarpeen arvioinnin perusteella.

Tuettua asumista järjestetään asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti.

Tuetun asumisen palvelun myöntää Keski-Suomen hyvinvointialueen sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja. Tuetun asumisen myöntäminen perustuu asiakkaan kanssa tehtävään moniammatilliseen palvelutarpeen arviointiin.

2.1. Tuetun asumisen myöntämisen perusteet:

- Asiakkaan tuen tarve johtuu mielenterveys- ja/tai päihdeongelmasta, sosiaalisesta vähäosaisuudesta tai syrjäytymisestä. Tuen tarve ei johdu somaattisesta sairaudesta, fyysisen toimintakyvyn rajoitteesta tai ikääntymisestä johtuvasta syystä (esim. muistisairaus).
- Tuetun asumisen toiminta vastaa asiakkaan tuen tarpeeseen, joko yksin tai yhdessä muiden tukipalvelujen kanssa. Pelkkä asunnottomuus ei riitä tuetun asumisen perusteeksi.
- Asiakkaalla on oma halu ja motivaatio vastaanottaa ohjausta ja tukea.
- Asiakas pystyy toimimaan ohjattuna ja hyötyy ohjauksellisesta tuesta.

- Asiakas sitoutuu päihteettömyyteen ja tupakoimattomuuteen tukikäyntien ajaksi.
- Asiakas kykenee yhteistyöhön ja sitoutuu sovittuihin asioihin, sisältäen sairauden hoidon ja lääkityksen.
- Asiakas selviytyy päivittäistoiminnoista pääsääntöisesti itsenäisesti (herääminen, pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu).
- Asiakkaan toimintakykyä voidaan edistää ja/tai ylläpitää tuetun asumisen toiminnalla.

3. Yhteisöllinen asuminen

Yhteisöllinen asuminen on sosiaalihuoltolain 21 b §:n mukainen palvelu. Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Yhteisöllistä asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee sitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut ja ohjauksen sekä huolenpidon tarpeensa kohonnut mielenterveyden haasteen, päihteidenkäytön tai jonkin muun erikseen arvioidun syyn vuoksi.

Yhteisöllisen asumisen palvelun myöntää Keski-Suomen hyvinvointialueen sosiaalityöntekijä tai sosiaalihoaja. Palvelun myöntäminen perustuu asiakkaan kanssa tehtävään moniammatilliseen palvelutarpeen arviointiin. Palvelu on lähtökohtaisesti kuntouttavaa ja sen tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Yhteisöllisen asumisen tavoitteena on auttaa asiakasta kuntoutumaan ja siirtymään asumispalveluissa kohti kevyempiä kotiin annettavia palveluita ja lopulta itsenäiseen asumiseen. Osalle asiakkaista palvelu voi kuitenkin olla toimintakykyä ylläpitävää ja pitkäaikaista.

Yhteisöllisessä asumisessa asiakas tarvitsee enemmän tukea kuin tuetussa asumisessa pystytään järjestämään, mutta hänen tuen tarpeensa ei ole ympärivuorokautista. Asiakkaan kyky huolehtia itsestään ja muu toimintakyky ovat merkittävästi heikentyneet. Hän tarvitsee intensiivistä ja pitkäjänteistä kuntoutusta sekä omatoimisuuden ja arjenhallinnan taitojen harjoittelua. Tuen tarpeita on päivittäisissä toiminnoissa monilla elämän osa-alueilla. Asiakas kykenee ohjattuna tai avustettuna selviytymään päivittäisistä toiminnoista ja myös osallistumaan sosiaaliseen elämään ja hyöttyä yhteisöllisyydestä.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden toimintakyvyssä, kognitiivisissa taidoissa ja kommunikoinnissa voi olla yksilöllisiä eroja, mutta asiakkaan kyky huolehtia itsestään ja yleinen toimintakyky ovat heikentyneet. Asiakkaalla voi olla haasteita sosiaalisissa suhteissa tai vetäytymistä. Palvelun tavoitteena on tarjota päihde- ja mielenterveysasiakkaalle mahdollisuus asumiseen mahdollisimman itsenäisesti

turvallisessa asuinympäristössä. Asiakas kykenee ohjattuna tai avustettuna selviytymään arkielämän toimista ja myös osallistumaan sosiaaliseen elämään. Asiakkaalla on mahdollisuus osallistua yhteisön arkeen, mikä tukee hänen kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Asiakkaan sosiaalisten verkostojen säilymistä ja laajenemista sekä osallisuutta ja toimijuutta tuetaan. Päihdeasiakkaita ohjataan päihteettömyyteen ja tuetaan pääsyä päihdepalveluihin.

3.1. Yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet:

- Asiakkaan tuen tarve johtuu ajankohtaisen mielenterveys- ja/tai päihdeongelman aiheuttamasta toimintakyvyn alenemisesta. Tuen tarve ei johdu somaattisesta sairaudesta, fyysisen toimintakyvyn rajoitteesta tai ikääntymisestä johtuvasta syystä (esim. muistisairaus). Pelkkä asunnottomuus ei riitä yhteisöllisen asumisen perusteeksi.
- Tuettua asumista on kokeiltu, mutta se ei ole asiakkaalle riittävä palvelumuoto.
- Asiakkaan kotona asumisen tueksi on selvitetty ja käytetty kaikki hoito-, kuntoutus- ja tukipalvelut, jotka ovat käytettävissä.
- Yhteisöllinen asuminen vastaa asiakkaan tuen tarpeeseen, joko yksin tai yhdessä muiden tukipalvelujen kanssa.
- Asiakkaan pääasiallinen tuen tarve rajoittuu klo 7.00-21.00 välille. Asiakkaan on pystyttävä tarvittaessa toteamaan avun tarpeensa ja hakemaan apua puhelimitse yöaikaan.
- Asiakas tarvitsee tiivistä kuntoutusta sekä omatoimisuuden ja arjenhallintataitojen harjoittelua.
- Asiakkaalla on tuen tarpeita päivittäisissä arjen taidoissa (esim. ravitsemus, hygienia, siisteys, vuorokausirytm, lääkehoidon toteuttaminen).
- Asiakkaalla on oma halu ja motivaatio vastaanottaa palvelua ja sitoutua sovittuihin tavoitteisiin.
- Asiakkaalla ei ole perusteltua ympärivuorokautisen palveluasumisen tarvetta.

4. Ympäri vuorokautinen palveluasuminen

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen on sosiaalihuoltolain 21 c §:n mukainen palvelu. Ympäri vuorokautisella palveluasumisella tarkoitetaan asumista yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa hän saa asumisyksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokaudenajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa.

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen sisältää asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisen vuorokaudenajasta riippumattoman hoidon ja huolenpidon, toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toiminnan, ateriat, vaatehuollon, siivouksen sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan.

Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa asiakas tarvitsee intensiivistä, vahvaa ja säännöllistä tukea mielenterveys- ja/tai päihdeongelmansa vuoksi sekä omatoimisuuden ja asumisen harjoittelua. Vaikeiden toimintarajoitteiden vuoksi hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta, valvontaa ja konkreettista apua mm. ruokailussa, hygienian hoidossa, lääkehoidossa sekä muissa päivittäisissä toiminnoissa vuorokauden ympäri. Asiakkaalla on runsaasti psyykkisen tuen tarvetta. Tuettu asuminen tai yhteisöllinen asuminen eivät ole asiakkaalle riittäviä palvelumuotoja.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen myöntää Keski-Suomen hyvinvointialueen sosiaalityöntekijä. Palvelun myöntäminen perustuu asiakkaan kanssa tehtävään moniammatilliseen palvelutarpeen arviointiin. Palvelu on lähtökohtaisesti kuntouttavaa ja sen tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen tavoitteena on auttaa asiakasta kuntoutumaan ja siirtymään asumispalveluissa kohti kevyempiä palveluita ja lopulta itsenäiseen asumiseen. Osalle asiakkaista palvelu voi kuitenkin olla toimintakykyä ylläpitävää ja pitkäaikaista. Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään henkilön tarpeen mukaan pitkäaikaisesti tai lyhytaikaisesti.

4.1. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteet:

- Asiakkaan tuen tarve johtuu ajankohtaisen mielenterveys- ja/tai päihdeongelman tai muun syyn aiheuttamasta toimintakyvyn alenemisesta. Tuen tarve ei johdu somaattisesta sairaudesta, fyysisen toimintakyvyn rajoitteesta tai ikääntymisestä johtuvasta syystä (esim. muistisairaus).
- Hakijan kotona asumisen tueksi on selvitetty ja käytetty kaikki hoito-, kuntoutus- ja tukipalvelut, jotka ovat käytettävissä.
- Asiakas tarvitsee ympäri vuorokautisesti, myös yöaikaan, tukea, apua tai työntekijän läsnäoloa. Tuettu asuminen tai yhteisöllinen asuminen eivät ole asiakkaalle riittäviä palvelumuotoja.
- Asiakas tarvitsee tiivistä kuntoutusta sekä omatoimisuuden ja arjenhallintataitojen harjoittelua.
- Asiakkaalla on tuen tarpeita päivittäisissä arjen taidoissa (esim. ravitsemus, hygienia, siisteys, vuorokausirytmii, lääkehoidon toteuttaminen).
- Asiakas tarvitsee useissa henkilökohtaisissa toiminnoissa tiivistä, jokapäiväistä ja ympäri vuorokautista apua sekä säännöllistä ohjausta ja valvontaa.
- Asiakkaalla on oma halu ja motivaatio vastaanottaa palvelua ja sitoutua sovittuihin tavoitteisiin.

5. Tilapäinen asuminen

Tilapäinen asuminen on sosiaalihuoltolain 21 §:n mukainen palvelu. Tilapäistä asumista järjestetään henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee asumisensa järjestämisessä

hyvinvointialueen lyhytaikaista, kiireellistä apua. Tilapäisen asumisen aikana arvioidaan asiakkaan palvelutarvetta ja ohjataan tarvittaviin palveluihin. Tilapäisen asumisen aikana asiakkaan on aktiivisesti etsittävä pysyvää asuntoa.